

КРИТЕРІЇ, ПОКАЗНИКИ ТА РІВНІ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ІННОВАЦІЙНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Реформування освіти в Україні спрямовано на створення необхідних умов для розвитку здібностей, творчих обдарувань підростаючого покоління, його духовної, загальної та інтелектуальної культури. Ефективність діяльності закладу вищої освіти мірою визначається інноваційним освітнім середовищем, яке має свою структуру та зміст.

Інноваційне освітнє середовище – це сукупність духовно-матеріальних умов функціонування закладу освіти, що забезпечують саморозвиток вільної і активної особистості, реалізацію творчого потенціалу дитини; виступає функціональним і просторовим об'єднанням суб'єктів освіти; характеристиками його є здатність до самовідтворення й самооновлення відповідно до потенційних можливостей усіх складових елементів цього середовища [2]. Головна місія інноваційного середовища полягає в генеруванні інноваційних потоків та нарощуванні інноваційного потенціалу кожного закладу освіти й системи загалом, збереження і локальних, і адміністративних новацій [1, с. 38].

Готовність до педагогічної діяльності в умовах інноваційного освітнього середовища, її критерії та показники розглядалися у працях Л. Ващенко, С. Воробйової, І. Гавриш, І. Дичківської, Н. Дуки, А. Каташова, І. Піскарьової, Л. Подимової, В. Сластьоніна, В. Явіна та ін. Проте у їх дослідженнях існують певні розбіжності у визначенні стану готовності до педагогічної діяльності в умовах інноваційного освітнього середовища, її компонентів, критеріїв та показників.

Готовність до педагогічної діяльності є сукупністю сформованих у майбутнього вчителя на необхідному рівні мотивів, професійних знань, умінь і навичок, а також певного досвіду застосування їх на практиці [4, с. 14]. Зауважимо, що виокремлення компонентів в структурі готовності як цілісного психічного утворення є умовним через їх взаємопроникнення і взаємозумовленість. Виключення будь-якого з компонентів веде до зниження якості професійно-педагогічної діяльності.

Враховуючи результати проведеного теоретичного аналізу поняття, вважаємо, що «готовність студента до педагогічної діяльності в умовах інноваційного освітнього середовища» – це важлива інтегрована якість і стійка особистісна характеристика майбутнього вчителя, що виявляється у його здатності здійснювати ефективну інноваційну діяльність і є результатом процесу професійної підготовки вчителів у закладі вищої освіти [2; 4; 5].

Формування готовності студентів до професійної діяльності в умовах інноваційного освітнього середовища включає такі критерії, як: мотиваційно-ціннісний; когнітивний; операційний та відповідні їм показники (рис. 1).

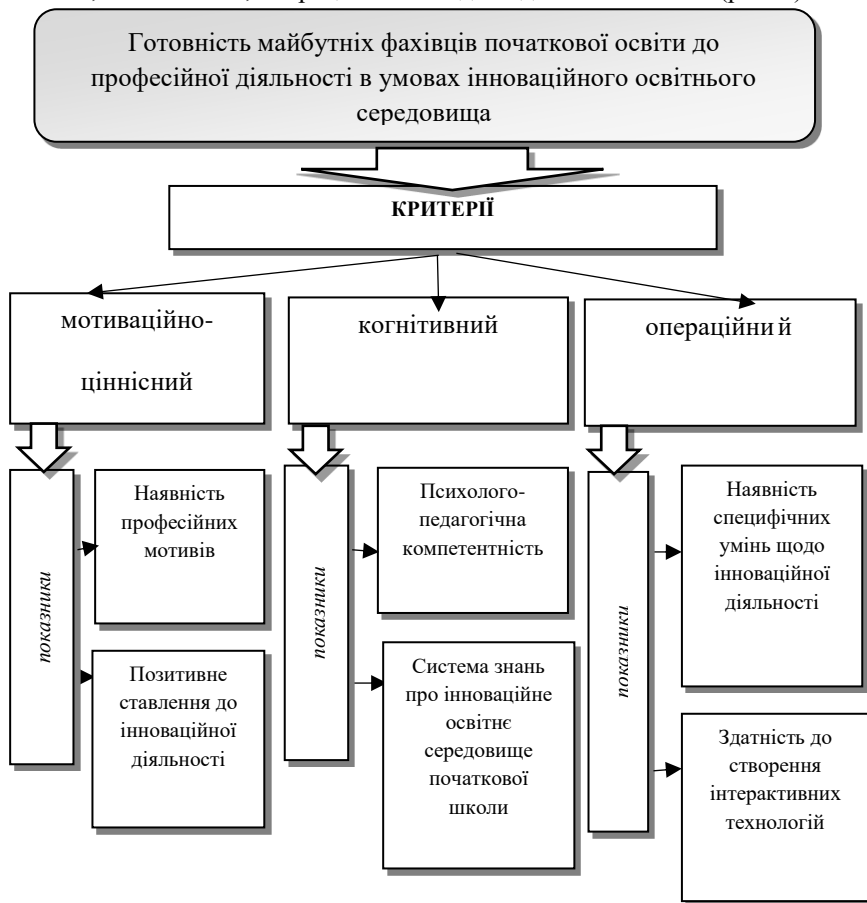

Рис. 1. Критерії і показники готовності майбутніх учителів початкової освіти до інноваційної діяльності

Мотиваційно-ціннісний критерій готовності до професійної діяльності в умовах інноваційного освітнього середовища ми визначаємо першим та системоутворюючим, так як від мотивації залежить активність особистості, її подальша професійна спрямованість. Цей критерій готовності до професійної інноваційної діяльності є основою, на якій будуються основні професійні якості педагога. Мотиваційно-ціннісний критерій вказує на самореалізацію особистості майбутнього вчителя як професіонала в інноваційному просторі, на рівень сприйнятливості до нововведень, на

потребу у підтримці інноваційного освітнього середовища, створенні інноваційних проєктів як нового способу вирішення педагогічних проблем [3, с. 108]. Даний критерій визначається наступними показниками:

- наявність пізнавально інтересу до інноваційних педагогічних технологій та оволодіння інноваціями через процес проєктування;
- позитивне ставлення майбутнього фахівця до необхідності спеціальної організації навчально-пізнавальної діяльності в умовах інноваційного освітнього середовища;
- сформованість цілей власної інноваційної діяльності;
- бажання брати участь у створенні, реалізації та поширенні педагогічних інновацій .

Наступним критерієм готовності до професійної діяльності в умовах інноваційного освітнього середовища є когнітивний. Він включає знання про суть і специфіку інновацій, їх види та ознаки, сутність професійної діяльності в умовах інноваційного освітнього середовища. Набуті знання не є статичними, вони проявляються в діяльності і не усвідомлюються без умінь оперування ними.

Показниками розвитку когнітивного критерію є наступні:

- знання про сутність та специфіку інновацій;
- уявлення про умови, методи і форми професійної діяльності в умовах інноваційного освітнього середовища;
- усвідомлення сутності інтерактивних технологій та способів їх упровадження у практику початкової школи.

У свою чергу операційний критерій включає комплекс умінь та навичок із застосування інноваційних педагогічних технологій, здатність створювати, впроваджувати та адаптувати інновації у педагогічній діяльності загалом.

Показниками розвитку операційного критерію є наступні:

- здатність створювати нововведення у педагогічному процесі.
- уміння систематично організувати навчання молодших школярів в умовах інноваційного освітнього середовища;
- уміння використовувати в освітній діяльності молодших школярів контекстні, мультимедійні та інтерактивні технології навчання.

У відповідності з визначеними критеріями і показниками були означені рівні готовності студентів до інноваційної діяльності: низький рівень (адаптивний), середній рівень (репродуктивний) і високий рівень (творчий).

Основними рисами *творчого рівня* готовності майбутніх вчителів до професійної діяльності в умовах інноваційного освітнього середовища є:

- глибоке усвідомлення значимості навчання молодших школярів в умовах інноваційного освітнього середовища, необхідності застосування інноваційних технологій;
- виражена спрямованість на застосування на власних уроках індивідуальних, групових і колективних інтерактивних вправ, дискусії, обговорень тощо;
- наявність постійної внутрішньої потреби в опануванні знань, навичок

та умінь застосовувати елементи інноваційних технологій;

- свідоме ставлення до виконання обов'язків, що пов'язані з вирішенням психолого-педагогічних завдань організації інноваційної діяльності;

- стійкий вияв активності, творчості, ініціативи під час практичної діяльності в умовах інноваційного освітнього середовища;

- уміння використовувати в освітній діяльності молодших школярів контекстні, мультимедійні та інтерактивні технології навчання, оперативно корегувати і перебудовувати їх у залежності від конкретних умов уроку;

- стійке прагнення до цілеспрямованого спілкування за відповідними темами з викладачами і вчителями;

- глибокі, міцні психолого-педагогічні знання щодо освітніх інновацій, уміння застосовувати їх у практичній навчально-виховній діяльності.

Середній рівень готовності майбутніх вчителів до професійної діяльності в умовах інноваційного освітнього середовища характеризується такими показниками:

- усвідомлення значимості організації навчання молодших школярів в умовах інноваційного освітнього середовища;

- виражена потреба в опануванні знань, навичок та умінь застосовувати інноваційні освітні технології;

- застосування набутих теоретичних знань про інновації в освітньому процесі при виконанні практичних завдань і на практиці, але без видимих проявів творчого підходу;

- наявність власне особистісних мотивів у зацікавленості діяльністю в інноваційному освітньому середовищі;

- ситуаційне прагнення до цілеспрямованого спілкування на відповідні теми з викладачами і вчителями;

- середня успішність з психології, педагогіки, фахових методик, відсутність чітко вираженого бажання в опануванні знань та умінь у контексті діяльності в умовах інноваційного освітнього середовища.

Основними рисами **низького рівня** готовності майбутніх вчителів до професійної діяльності в умовах інноваційного освітнього середовища є такі:

- необхідність іноваційної діяльності усвідомлена не повністю, немає прагнення до застосування її елементів; низька, ситуативна потреба в опануванні знань, навичок та умінь у контексті діяльності в умовах інноваційного освітнього середовища;

- нечасті вияви схильності до активності, творчості, ініціативи у підготовці і проведенні занять за інноваційними педагогічними технологіями;

- переважання власне особистісних мотивів у зацікавленості діяльністю в умовах інноваційного освітнього середовища, пошук користі від проявів активності на заняттях;

- відсутність прагнення до спілкування з викладачами, вчителями щодо упровадження інновацій;

- низька успішність з педагогіки, психології, предметних методик,

відсутність активності в позитивній зміні такого становища;

– виконання практичних робіт, спрямованих на формування професійних компетентностей у контексті діяльності в умовах інноваційного середовища лише за зразком, репродукуючи наявні методичні розробки, використання в особистій практичній діяльності лише деяких найпростіших інтерактивних вправ.

Отже, узагальненим вираженням підсумків процесу підготовки є готовність випускника педагогічного ЗВО до професійної діяльності в умовах інноваційного освітнього середовища початкової школи, яка повинна відповідати зазначеним критеріям. Вона повинна виявлятися у вигляді загальної і тривалої готовності вчителя до здійснення навчання, виховання, розвитку учнів за допомогою інноваційної технології, а також постійного педагогічного самовдосконалення. Загальна готовність передбачає наявність як професійно важливих особистісних якостей, так і розвиток таких умінь та навичок, як організаторські, гностичні, комунікативні, конструктивні тощо.

Визначені показники свідчать про те, що кожний із них інтегрується і є лише умовно виділеним у цілісному особистісному утворенні, яким є готовність майбутніх вчителів до професійної діяльності в умовах інноваційного освітнього середовища початкової школи .

Список використаних джерел

1. Ващенко Л. Інноваційне середовище післядипломної педагогічної освіти. *Післядипломна освіта*. 2012. № 1. С. 37-40.
2. Каташов А. І. Педагогічні основи розвитку інноваційного освітнього середовища сучасного ліцею: автореф. дис. ...канд. пед. наук: 13.00.01/ Луган. держ. пед. ун-т ім. Т. Шевченка, [Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова]. Луганськ, 2001. 20 с.
3. Ткачук С. Психологічний аналіз самотворення позитивної «Я-концепції». *Психологія і суспільство*. 2003. №3. С.107 - 113.
4. Черньонков Я. О. Особливості формування професійної культури майбутнього вчителя. *Рідна школа*. 2002. № 12. С.14-18.
5. Щербакова Н. А. Профессионально-педагогическая направленность подготовки студентов к реализации инновационных технологий обучения в школе. Саратов, 2000. 190 с.